

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

МАТЕРІАЛИ

XXII Міжнародної науково-
практичної конференції

“КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ”

16-17 ЖОВТНЯ 2025 РОКУ

Київський
Національний Університет
Імені Тараса Шевченка

Програма
конференції

УДК 330, 331

JEL classification: D00, E00, G00, M00

*Рекомендовано вченою радою економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 3 від 25 листопада 2025 року)*

Редакційна колегія:

Г. Филюк, заслужений економіст України, д-р екон. наук, проф., зав. кафедри економіки підприємства; Д. Баюра, д-р екон. наук проф.; О. Грішнова, д-р екон. наук, проф.; Л. Чубук, д-р екон. наук, д-р екон. наук, проф.; М. Голованенко, канд. екон. наук, доц.; Л. Мартинюк, канд. екон. наук, доц.; І. Северина; канд. екон. наук, доц.; Р. Лісова (відп. секр.), доктор філософії, ас.

Конкурентоспроможність національної економіки: матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. Г.М. Филюк : Київ, 2025. – 390 с.

Збірник містить матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції, що проходила 16-17 жовтня 2025 року на економічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Збірник охоплює наукові публікації за основними напрямками економічної науки.

Для науковців, державних службовців, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти

Матеріали публікуються в авторській редакції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

Адреса редакційної колегії: 03022, м. Київ, вул. Васильківська, 90-а, кім. 307, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, економічний факультет, кафедра економіки підприємства, тел. (044) 431-04-79, e-mail: conference_epref@ukr.net.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV

FACULTY OF ECONOMICS

DEPARTMENT OF BUSINESS ECONOMICS

Proceedings

**22nd International Research
Conference**

**“COMPETITIVENESS OF THE
NATIONAL ECONOMY”**

16–17 October 2025

**Taras Shevchenko
National University
of Kyiv**

**Conference
program**

UDC 330, 331

JEL classification: D00, E00, G00, M00

*Approved by the Academic Council, Faculty of Economics of Taras
Shevchenko National University of Kyiv (25 November 2025, protocol №3)*

Editorial Board:

H. Fyliuk, Honoured Economist of Ukraine, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Business Economics; D. Baiura, Doctor of Economics, Professor; O. Grishnova, Doctor of Economics, Professor; L. Chubuk, Doctor of Economics, Professor; M. Golovanenko, Candidate of Economics, Associate Professor; L. Martyniuk, Candidate of Economics, Associate Professor; I. Severyna, Candidate of Economics, Associate Professor; R. Lisova (Executive Secretary), PhD in Economics, Assistant Professor.

Competitiveness of the national economy: Proceedings of the 22nd international research conference/ Edited by Prof. Halyna Fyliuk: Kyiv, 2025. – 390 p.

The proceedings contain the papers presented at the 2nd international research conference “Competitiveness of the national economy”, held on October 16-17, 2025, at the Faculty of Economics of Taras Shevchenko National University of Kyiv. The proceedings cover research papers in key areas of economics.

For scholars, civil servants, teachers, postgraduate and graduate students of economics in higher educational institutions.

The authors of published papers are solely responsible for the selection and accuracy of presented facts, quotations, economic and statistical data, professional terminology, proper names, and other data.

Address of the editorial board: 03022, Kyiv, 90-a Vasylkivska St., room 307, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Faculty of Economics, Department of Business Economics, tel. (044) 431-04-79, e-mail: conference_epef@ukr.net.

СКИБА Марина Радченко Володимир Васильович - український вчений-економіст, педагог, організатор	305
СКОПЕНКО Наталія, СЕВЕРИНА Ірина Трансформація бізнес-моделей у сучасних умовах: ризикоорієнтований підхід	309
СЛАТВІНСЬКА Марина, ЦАПЯК Анастасія Акцизний податок в Україні: проблемні аспекти функціонування	312
СМОЛІЄНКО Вікторія, СЛАТВІНСЬКА Марина Фіскальна ефективність непрямих податків у системі державних фінансів України	315
СОФІЩЕНКО Ірина Розвиток людського капіталу в сфері креативних індустрій як фактор міжнародних конкурентних переваг	318
СТАДНИК Вадим, ФЕДУЛОВА Ірина Зовнішньоекономічна активність підприємств малого і середнього бізнесу	321
СТЕПУРА Денис Моделі управління промисловими підприємствами в контексті декарбонізації економіки: рушійні чинники і бар'єри трансформації	325
ТАРАБА Віктор Використання геолокаційних даних в анти-фрод процесах банку	329
ТАРАНЕНКО Олексій Розвиток логістичного сектору України в умовах викликів воєнного стану	332
ТИМЧИК Артем Класифікація логістичних процесів електронної комерції	334
ТІЩЕНКО Євген Оцінка ефективності використання фінансово-економічного механізму відновлення та модернізації економіки України	337
ТРУНЬКО Вікторія, Марина СЛАТВІНСЬКА Інтеграція податкової системи України до європейського економічного простору	340
ТУЖИЛКІНА Оксана, АНДРІЄНКО Артур, ПРОХОРОВ Михайло Людський капітал у фокусі міграційних трансформацій: виклики та перспективи соціально-економічного розвитку	343
ФЕДОРЕНКО Тетяна, ФЕДОРЕНКО Іван Цифрова ідентичність у парадигмі кібербезпеки та управління даними	345
ФЕДОРЧЕНКО Андрій Особливості функціонування ланцюгів створення споживчої цінності в сучасному маркетингу	349

Тужилкіна Оксана,

канд. екон. наук, доцент

Полтавський університет економіки і торгівлі

Андрієнко Артур,

аспірант

Полтавський університет економіки і торгівлі

Прохоров Михайло,

аспірант

Полтавський університет економіки і торгівлі

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ У ФОКУСІ МІГРАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ключові слова: міграційні процеси, людський капітал, «витік мізків», трудова міграція, соціально-економічний розвиток, післявоєнне відновлення, кваліфікований персонал

Tuzhylnina Oksana,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Poltava University of Economics and Trade

Andrienko Artur,

PhD student

Poltava University of Economics and Trade

Prokhorov Mykhailo,

PhD student

Poltava University of Economics and Trade

HUMAN CAPITAL IN THE FOCUS OF MIGRATION TRANSFORMATIONS: CHALLENGES AND PROSPECTS OF SOCIO- ECONOMIC DEVELOPMENT

Keywords: migration processes, human capital, «brain drain», labor migration, socio-economic development, post-war recovery, qualified personnel

Масові міграційні потоки, що значно активізувалися в Україні внаслідок війни, спричинили суттєві зміни у структурі та динаміці людського капіталу та стали викликом для національної економіки, проте водночас створюють можливості для формування нових транснаціональних зв'язків. Повернення кваліфікованих кадрів, створення сприятливих умов для працевлаштування в Україні та залучення інвестицій трудових мігрантів, що працюють закордоном, стануть пріоритетами політики збереження та відновлення людського капіталу.

Станом на кінець 2024 року, 5,2 млн українців виїхали за кордон. Серед них 74 % мають вищу освіту, а 43 % заявили про наміри повернутися – це потенційна база для економічного відродження. [1]

Масовий виїзд працездатного населення за кордон зумовлює ризики «витоку мізків» та скорочення ресурсів для національного відновлення, водночас формуючи нові можливості у вигляді транснаціональних зв'язків, фінансових переказів та інвестицій трудових мігрантів, що працюють закордоном. Збереження та повернення людського потенціалу потребує комплексної державної політики, орієнтованої на підтримку мобільності робочої сили, створення сприятливих умов для повернення кваліфікованих фахівців та інтеграцію здобутих за кордоном знань у національну економіку. Перспективи соціально-економічного розвитку України значною мірою визначатимуться ефективністю цих заходів, здатних перетворити міграційні виклики на драйвер модернізації та інноваційного розвитку.

Після 2022 р. мільйони українців отримали тимчасовий захист у ЄС; станом на 30 червня 2025 р. в ЄС під цим статусом перебувало 4.31 млн осіб, з них $\approx 45\%$ – дорослі жінки, $\approx 31\%$ – діти, а чоловіки – близько 24%. Така віково-статевая структура означає селективну втрату працездатних чоловіків усередині країни та «фемінізацію» зовнішньої міграції, що впливає на склад і відтворення людського капіталу. [2]

ОЕСР у «Economic Survey: Ukraine 2025» фіксує, що мобілізація та масове переміщення населення зробили пошук працівників одним із головних обмежень економічної активності, водночас зросли безробіття й бідність; критично важливими є реінтеграція ВПО й ветеранів та мотивація емігрантів до повернення. Це прямо вказує на ризики втрати висококваліфікованих кадрів і потребу політики збереження / повернення людського капіталу. [3]

За даними [4], у 2023–2024 рр. регіон Європи та Центральної Азії продемонстрував спад у динаміці грошових переказів. У II кв. 2025 року обсяг трансфертів до України становив близько \$2,1 млрд, що на 11% менше, ніж роком раніше [5].

Водночас досвід українських стартапів, що залучили інвестиції за кордоном у 2024 р., демонструє потенціал діаспори для створення «містків» знань і ринків. [6]

Опитування [7] фіксують значний сегмент українців за кордоном із вираженим наміром повернутися за умови безпеки, доступного житла та працевлаштування. У липні 2025 р. опубліковано спеціальний звіт «Returning Home from Abroad», де деталізовано профілі тих, хто повертається, та ключові виклики їхньої реінтеграції.

Аналітика Chatham House (2025) і урядові документи підкреслюють таке: повернення українців закладено пріоритетом у демографічній політиці до 2040 р., поруч із заходами зі стимулювання народжуваності та розвитку людського капіталу. Це створює «парасольку» для програм повернення кадрів, визнання кваліфікацій, сервісів реінтеграції та залучення діаспорних інвестицій. [8]

Підсумовуючи, слід наголосити на важливості таких кроків у збереженні людського капіталу у фокусі міграційних трансформацій:

- утримання та повернення кваліфікованих кадрів – потрібні пакети «повернись і працюй»: швидке визнання дипломів / стажу, податкові стимули на перші 12–24 міс., житлові програми для сімей, «кар'єрні офіси повернення» у ключових містах;

- діаспорні інвестиції замість «коротких» трансфертів – розвиток таких «інструментів»: діаспорні облігації, фонди співінвестування з державними гарантіями, пільгові умови для переказів у капітал МСП (fintech-провайдери у тандемі з банками);
- програми реінтеграції сімей – комбіновані пакети для дітей (садки / школи), партнерів (доступ до ринку праці), ветеранів (реабілітація, перекваліфікація), ВПО – як умова стійкого повернення. Такі програми рекомендовані ОЕСР та ІОМ;
- канали знань і мереж – Програми «visiting professional», «returning scholar», технологічні парки з пільгами для команд, що повертаються (оп-ramp до грантів / замовлень), щоби імпорт «софт-капіталу» (навички / нетворки) працював так само ефективно, як і фінансові вливання.

Отже, післявоєнна траєкторія України залежить від того, наскільки швидко країна зможе перетворити масову міграцію на «циркуляцію талантів»: зафіксувати гідний рівень життя всередині країни, легко повертати й інтегрувати тих, хто набув досвіду за кордоном, і каналізувати ресурси трудових мігрантів за кордоном з коротких переказів у довгострокові інвестиції в людський і фізичний капітал. Статистика Євростату, ОЕСР, Світового банку та ІОМ демонструє як ризики для людського капіталу, так і інструменти, здатні перетворити їх на драйвер модернізації.

Список використаних джерел

1. Toward a Skilled Workforce – Rebuilding Ukraine’s Human Capital. – Centre for economic stratege. – 30/04/2024. URL: https://ces.org.ua/en/toward-a-skilled-workforce-rebuilding/?utm_source (дата звернення 02.09.2025).
2. Eurostat, 2025. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250811> (дата звернення 02.09.2025).
3. OECD Economic Survey: Ukraine 2025. URL: <https://www.oecd.org/economy/ukraine-economic-snapshot> (дата звернення 02.09.2025).
4. World Bank Migration and Development Brief 41, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/labormarkets/brief/migration-and-remittances> (дата звернення 02.09.2025).
5. NBU, 2025. URL: <https://bank.gov.ua>. (дата звернення 02.09.2025).
6. Dealroom & Google for Startups, 2024. URL: <https://dealroom.co>. (дата звернення 02.09.2025).
7. IOM (International Organization for Migration), 2024–2025 URL: <https://dtm.iom.int/ukraine>. (дата звернення 02.09.2025).
8. Chatham House (2025). URL: (<https://www.chathamhouse.org/>) (дата звернення 02.09.2025).